C/2023/857

8.12.2023.

Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o temi „Za otporan, održiv i odgovoran lanac opskrbe kritičnim sirovinama u Europskoj uniji”

(samoinicijativno mišljenje)

(C/2023/857)

Izvjestiteljica: **Cinzia DEL RIO**

Odluka Plenarne skupštine	25.1.2023.
Pravna osnova	pravilo 52. stavak 2. Poslovnika
	(samoinicijativno mišljenje)
Nadležna stručna skupina	Stručna skupina za jedinstveno tržište, proizvodnju i potrošnju
Datum usvajanja u Stručnoj skupini	4.9.2023.
Datum usvajanja na plenarnom zasjedanju	20.9.2023.
Plenarno zasjedanje br.	581
Rezultat glasanja	
(za/protiv/suzdržani)	156/36/44

1. **Zaključci i preporuke**

1.1. Cilj je ovog mišljenja u prvom redu utvrditi odgovore u socijalnom i okolišnom području na posljedice sve veće upotrebe kritičnih sirovina u lancima vrijednosti u trećim zemljama jer dosad nije posvećeno dovoljno pozornosti pitanju povezanosti globalnih lanaca vrijednosti, klimatskih promjena i dostojanstvenog rada. U kontekstu europske strateške autonomije, drugi ključni sektori kao što su zdravstvo, obrana i elektronika posebno su izloženi potencijalnoj nepoštenoj konkurenciji ili manipulaciji iz trećih zemalja.

1.2. Kombinacija pandemije bolesti COVID-19 te geopolitičkih posljedica ruske invazije na Ukrajinu i obnovljenih napetosti između SAD-a i Kine u indo-pacifičkoj regiji dovela je do sve veće polarizacije u međunarodnim odnosima. S obzirom na globalnu konkurenciju između Europske unije, SAD-a i Kine, danas je prioritet vlada i EU-a osigurati opskrbu najvažnijim sirovinama za potporu digitalnoj i zelenoj tranziciji industrijskog sustava u kontekstu nove geografije opskrbe elementima rijetkih zemalja. Poštovanje socijalnih i okolišnih standarda duž svih lanaca vrijednosti i dalje je temeljni cilj politika EU-a u svim zemljama ([1]).

1.3. Kako bi se odgovorilo na te izazove, Europski gospodarski i socijalni odbor (EGSO) predlaže niz ciljeva i mjera za postizanje otpornog, održivog i odgovornog lanca opskrbe u EU-u. Stoga bi pri donošenju strateških odluka EU-a trebalo uzeti u obzir sljedeće preporuke:

1.4. na temelju trenutačne međunarodne dinamike i neizbježnih socijalnih i ekoloških ograničenja, treba imati u vidu da dobrovoljne neobvezujuće mjere nisu dovoljne za rješavanje tako složenih izazova;

1.5. radi promicanja sveobuhvatne tranzicije, u upravljanje tehničkom i financijskom pomoći treba uključiti sve javne i privatne aktere, ali istodobno izbjeći stvaranje dodatnih strukturnih razlika među zemljama EU-a, jamčiti ravnotežu, uključivost i jednak pristup potporama, počevši od mjera za pravednu tranziciju, u skladu s međunarodnim smjernicama ([2]);

([1]) *Increasingly strategic raw materials* (Sirovine sa sve većom strateškom važnošću), blog povjerenika Thierryja Bretona, Europska komisija, 12. lipnja 2022.

([2]) *Guidelines for a just transition towards environmentally sustainable economies and societies for all* (Smjernice za pravednu tranziciju prema okolišno održivim gospodarstvima i društvima za sve), Međunarodna organizacija rada (MOR), Međunarodna konferencija rada, 16. lipnja 2023.

1.6. u Europski odbor za kritične sirovine valja uključiti Europski parlament, i to ne samo u svojstvu promatrača. Očekujemo da se taj odbor o svim prijedlozima savjetuje sa socijalnim partnerima i drugim organizacijama civilnog društva EU-a, čime bi se osigurale uključive odluke i ravnopravni uvjeti za države članice EU-a.

1.7. treba uzeti u obzir srednjoročne i dugoročne ciljeve za **diversifikaciju izvora opskrbe** u svrhu: a) smanjenja potražnje za kritičnim sirovinama i njihove potrošnje, kao i u svrhu ulaganja u recikliranje i ponovnu upotrebu; b) povećanja upotrebe obnovljivih materijala, uz redovito praćenje; c) ulaganja u otporne, održive i odgovorne prakse u rudarstvu i proizvodnji, i u trećim zemljama, kako bi se povećali socijalni i okolišni standardi; d) povećanja opskrbe od partnera koji se smatraju „pouzdanima" sa stajališta trgovinskih, socijalnih i ekoloških zaštitnih mjera; e) pregovaranja o novim trgovinskim sporazumima – sporazumima o slobodnoj trgovini – i prilagodbe postojećih sporazuma iskorištavanjem instrumenata za učinkovitu provedbu poglavlja o trgovini i održivom razvoju na temelju poštovanja i poticanja provedbe međunarodnih radnih i okolišnih normi;

1.8. valja pozvati suzakonodavce EU-a da postignu sporazum o **dužnoj pažnji za održivo poslovanje** i razvijaju **strateške projekte** u cijelom lancu opskrbe i podugovaranja, i u trećim zemljama, osiguravajući primjenu Smjernica Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (OECD) za multinacionalna poduzeća, Trostrane deklaracije MOR-a o načelima za multinacionalna poduzeća i socijalnu politiku i Smjernica OECD-a o dužnoj pažnji za odgovoran lanac opskrbe mineralima iz područja pogođenih sukobima i visokorizičnih područja, **što bi omogućilo odgovoran prestanak suradnje s tim zemljama**. **Ubrzanim postupcima** za strateške projekte ne bi smjelo biti omogućeno zaobilaženje socijalnih i ekoloških standarda. EGSO ponavlja ono što je već naglašeno u prethodnim mišljenjima, odnosno: „Unatoč primarnoj obvezi dužne pažnje velikih društava, mikropoduzeća te mala i srednja poduzeća bit će neizravno zahvaćena kao društva koja pripadaju području primjene ove direktive; povećat će svoje zahtjeve prema dobavljačima u pogledu provedbe vodećih načela UN-a, nefinancijskog izvješćivanja i vlastitog upravljanja lancem opskrbe." „EGSO poziva države članice da pružaju pomoć, osobito mikropoduzećima te malim i srednjim poduzećima, na način koji je praktičan, specifičan i učinkovit te koji se temelji na strukturnoj suradnji s predmetnim predstavničkim organizacijama" ([3]);

1.9. postupci dužne pažnje definirani u strategiji za dostojanstven rad u lancima opskrbe koju je MOR donio ove godine ([4]) i novim smjernicama OECD-a o dužnoj pažnji u ekstraktivnom sektoru trebali bi poduzećima koja djeluju u tom sektoru poslužiti kao referentne točke za provedbu dužne pažnje;

1.10. u trgovinskim sporazumima treba se obvezati na poštovanje svih međunarodnih pravila i standarda, počevši od onih o nezakonitoj trgovini resursima i uključujući **trgovinske sankcije**;

1.11. treba primjenjivati smjernice OECD-a o postojećim zalihama teških elemenata rijetkih zemalja ili proizvoda u kojima se oni koriste; kad god je to moguće, treba utvrditi izvor opskrbe i preuzeti odgovornost za postupanje s dužnom pažnjom u cijelom lancu opskrbe, osiguravajući pritom usklađenost i ne oslanjajući se na treće strane; Osim toga, potrebno je istražiti mogućnost poduzimanja mjera u slučaju opetovanog neispunjavanja obveza dobavljača;

1.12. treba podupirati trgovinske partnere u promicanju dostojanstvenog rada, jednakih plaća i jednakih mogućnosti rada, oslanjajući se pritom na socijalni dijalog i kolektivno pregovaranje. Treba pružati **potporu poduzećima** kako bi ona mogla utvrditi specifične sektorske rizike ([5]) i provesti postupke dužne pažnje u svojim sustavima upravljanja;

1.13. treba utvrditi postupke kojima bi se osiguralo da poduzeća koja dobivaju poticaje i druge oblike potpore izravno ili neizravno ne doprinose šteti povezanoj s upotrebom sirovina i teških elemenata rijetkih zemalja koji se neodgovorno vade u kontekstu u kojem postoji rizik od kršenja ljudskih prava i prava u području okoliša te u situacijama sukoba;

([3]) Mišljenje EGSO-a o Prijedlogu direktive Europskog parlamenta i Vijeća o dužnoj pažnji za održivo poslovanje i izmjeni Direktive (EU) 2019/1937 (SL C 443, 22.11.2022., str. 85.).

([4]) MOR, *Strategy on decent work in supply chains* (Strategija za dostojanstven rad u lancima opskrbe), 347. sjednica Upravnog tijela MOR-a, ožujak 2023.

([5]) FP, *Batteries are the battlefield – The next geopolitical contest may be over green technology, and China, for now, is poised to win control of those supply chain* (Borba za baterije – Sljedeći geopolitički sukob mogao bi izbiti zbog zelenih tehnologija, a kako sada stvari stoje, Kina je spremna preuzeti kontrolu nad relevantnim lancima opskrbe), 25. siječnja 2023.

1.14. potrebno je osigurati da se strateški projekti provode nakon procjene utjecaja na okoliš, s produljenjem trenutačnog ograničenja od 30 dana, i uz uključivanje socijalnih partnera i lokalnih zajednica kako bi dionici mogli postići konsenzus i kako bi se izbjegao rizik od provedbe projekata u zaštićenim područjima. Isto tako, treba osigurati da se u potpunosti iskorištava potencijal tih inicijativa za otvaranje kvalitetnih radnih mjesta;

1.15. treba postaviti cilj od 30 % za projekte u području sekundarnih sirovina koje potječu, na primjer, s odlagališta otpada, iz vađenja iz otpada ili iz postrojenja za recikliranje. Jednako će važna biti evaluacija uključenih poduzeća s obzirom na prošle rezultate, čime će se zajamčiti transparentan i demokratski postupak odabira koji će u postupku donošenja odluka uključivati sve institucije i dionike EU-a, a ne samo novi Komisijin Odbor za nadzor;

1.16. treba uspostaviti suradnju raznih aktera u proizvodnom lancu, podupiranjem sklapanja globalnih sporazuma između socijalnih partnera i, kako je definirala Međunarodna organizacija rada ([6]), podržati sve dionike i multinacionalna i nacionalna poduzeća u poduzimanju odgovarajućih mjera kako bi se, jačanjem javnih institucija i izgradnjom kapaciteta socijalnih partnera i civilnog društva, zajamčilo da država provodi svoju dužnost zaštite ljudskih prava i osigurala odgovornost poduzeća da ta prava poštuju;

1.17. ulagače i industrije elemenata rijetkih zemalja treba poticati da objavljuju izvješća o izvorima opskrbe od dobavljača iz trećih zemalja, koristeći se financijskom polugom i eventualnim restriktivnim mjerama kako bi se poduzeća odvratilo od opskrbe iz rizičnih zemalja. Troškovi socijalne zaštite i zaštite okoliša, obrada otpada i postupci recikliranja također bi trebali biti uključeni u troškove;

1.18. **treba podupirati digitalizaciju proizvodnog lanca**. Upotreba digitalnih tehnologija bit će ključna za poboljšanje upravljanja lancem opskrbe i učinkovitosti proizvodnog lanca te za pravodobno utvrđivanje problema putem platformi za upravljanje narudžbama, sljedivost proizvoda i praćenje proizvodnih procesa;

1.19. potrebno je ulagati u **osposobljavanje, poboljšanje vještina i inovacije** u svrhu otvaranja kvalitetnih radnih mjesta i uspostave održivih proizvodnih sustava uz europske poticaje i financijske instrumente usmjerene na jačanje cijelog proizvodnog lanca.

2. **Opće napomene**

2.1. *Kontekst*

2.1.1. Zbog novog geopolitičkog konteksta potrebno je preoblikovati proizvodne lance u skladu s novim kriterijima koji više nisu povezani samo s troškovima i dinamikom tržišta, a to su: 1) neovisnost od pojedinačnih dominantnih zemalja uz diversifikaciju izvora opskrbe kako bi se izbjegli rizici od poremećaja u opskrbi; 2) strateška autonomija iz, među ostalim, političkih razloga; 3) sigurnost; 4) okolišna i socijalna održivost.

2.1.2. Sve veća upotreba lanaca vrijednosti pridonijela je otvaranju radnih mjesta i milijune neformalnih radnih mjesta pretvorila u formalna radna mjesta, ali, kako je istaknuo MOR ([7]), u mnogim situacijama uz pogoršanje uvjeta rada, zdravlja i sigurnosti na radu i povećanje učestalosti dječjeg i prisilnog rada te raznih oblika diskriminacije, kao i uz nedostatak pravne zaštite. Osim toga, to je vrlo negativno utjecalo na okoliš, posebno u ekstraktivnom sektoru, u industrijskim zonama i zonama proizvodnje za izvoz, u kojima rade milijuni radnica.

([6]) *Guidelines for a just transition towards environmentally sustainable economies and societies for all* (Smjernice za pravednu tranziciju prema okolišno održivim gospodarstvima i društvima za sve), Međunarodna organizacija rada, Međunarodna konferencija rada, 16. lipnja 2023.

([7]) MOR, *Strategy on decent work in supply chains*, 347. sjednica Upravljačkog tijela MOR-a, ožujak 2023.

2.1.3. **Više od 450 milijuna radnika, od kojih su 190 milijuna žene**, uključeno je u globalne lance opskrbe ([8]), u kojima se osjećaju teške posljedice krize uzrokovane pandemijom bolesti COVID-19, ne samo u odjevnoj industriji i poljoprivredi već i u rudarskom i automobilskom sektoru ([9]). Žene čine velik udio radne snage u globalnim lancima opskrbe, ali uglavnom rade na slabo plaćenim i niskokvalificiranim radnim mjestima. Prema podacima MOR-a, u Europi samo sektori vađenja i rafiniranja zapošljavaju 3,4 milijuna radnika.

2.1.4. Kad je riječ o okolišu, i Svjetska banka pozvala je na sinergijsko djelovanje uz pomoć novih politika proizvodnje, počevši od strateških minerala ([10]).

2.1.5. Kad je riječ o vađenju i preradi kritičnih sirovina, Europa u velikoj mjeri ovisi o trećim zemljama. Tako se 63 % kobalta koji se upotrebljava u baterijama vadi u Demokratskoj Republici Kongu (DR Kongo), 97 % magnezija dolazi iz Kine, a gotovo 100 % elemenata rijetkih zemalja koji se upotrebljavaju u svijetu rafinira se u Kini, ali se vadi drugdje, uglavnom u Mjanmaru. Južna Afrika isporučuje 71 % metala iz platinske skupine (rutenij, rodij, paladij, osmij, iridij i platina) ([11]), a Turska zadovoljava 98 % europskih potreba za boratom ([12]). Nedavna studija EP-a ([13]) donosi ažurirane podatke o uvozu kritičnih sirovina i pokazuje da većina sirovina koje EU uvozi, a koje su ključne za neke europske industrijske sektore, dolazi iz zemalja s malom gospodarskom slobodom i niskim razinama demokracije za koje će biti teško naći zamjenu u bliskoj budućnosti.

2.1.6. Konkretan je primjer Mjanmar/Burma, zemlja koja je već dvije godine pod nasilnom vojnom diktaturom i koju Kina „iskorištava” za vađenje sirovina. Od 2016. u njezinoj državi Kachin, regiji na sjeveru zemlje, na području veličine Singapura, otvoreno je više od 2 700 rudnika teških elemenata rijetkih zemalja. Prema izvješću organizacije Global Witness eksternalizacija tog vrlo toksičnog sektora u Mjanmar/Burmu pretvorila je to područje u najveći svjetski izvor opskrbe mineralima disprozija i terbija, koji su među najdragocjenijim teškim metalima ([14]). Nadalje, iako su kritične sirovine iznimno važne za inovativnu proizvodnju, često su vrlo toksične za one koji se bave njihovom preradom, kao što je slučaj s litijem ([15]). Prema Odboru za procjenu rizika Europske agencije za kemikalije, tri litijeve soli (litijev karbonat, hidroksid i klorid) trebale bi biti klasificirane kao „toksične tvari štetne za ljudsko reproduktivno zdravlje” jer uzrokuju neplodnost i pobačaj ([16]). Neki se proizvođači protive toj klasifikaciji tvrdeći da znanstveni dokazi „nisu dovoljno uvjerljivi” da bi se „opravdala” toliko stroga klasifikacija, koja bi znatno utjecala na europske industrijske ciljeve za električna vozila, baterije i kritične sirovine ([17]).

2.1.7. EGSO naglašava koliko je važno da se ciljevi nove europske strategije za upotrebu sirovina, uključujući rijetke i često toksične sirovine, koje su ključne za europsku industriju, usmjere na ulaganja u istraživanje inovativnih i održivih metoda vađenja, recikliranje i ponovnu upotrebu rijetkih sirovina te na zamjenu netoksičnim sirovinama, čime bi se prekinula opskrba iz zemalja u kojima su socijalni i ekološki standardi ugroženi. Istodobno je prioritet zaštititi zdravlje

([8]) MOR, *Integrated Strategy on fundamental Principles and Rights at Work* (Integrirana strategija o temeljnim načelima i pravima na radu), 2017. – 2023.

([9]) MOR, *Technical Meeting on Achieving Decent Work in Global Supply chains* (Tehnički sastanak o dostojanstvenom radu kao cilju u globalnim lancima opskrbe), Ženeva, 25. – 28. veljače 2020.; *Dissensus and deadlock in the evolution of labor governance: global supply chains and the International Labour Organization (ILO)* (Neslaganje i zastoj u razvoju uređenja tržišta rada: globalni lanci opskrbe i Međunarodna organizacija rada (MOR)), Huw Thomas i Mark Anner, Springer.

([10]) *Minerals for climate Action: The Mineral Intensity for the clean energy transition* (Minerali za djelovanje u području klime: intenzitet minerala za prijelaz na čistu energiju), Climate-Smart Mining Facility, 2020.

([11]) Agencija SAD-a za geološka istraživanja, *Mineral Commodity Summaries* (Sažeti izvještaj o mineralnim sirovinama), siječanj 2023.

([12]) *Estimation of the Turkish Boron Exportation to Europe* (Procjena izvoza turskog bora u Europu).

([13]) *Global Value Chains: potential synergies between external trade policy and internal economic initiatives to address the strategic dependencies of the EU* (Globalni lanci vrijednosti: potencijalne sinergije između vanjske trgovinske politike i unutarnjih gospodarskih inicijativa za rješavanje strateških ovisnosti EU-a), PE 702.582, ožujak 2023.

([14]) https://www.globalwitness.org/en/campaigns/natural-resource-governance/myanmars-poisoned-mountains/, 9. kolovoza 2022.

([15]) https://www.euronews.com/2023/03/27/europes-raw-materials-rush-does-not-justify-keeping-workers-in-the-dark-about-lithiums-dan

([16]) https://www.politico.eu/article/eu-commission-toxic-or-magic-batteries-industry-freaks-out-over-proposal-to-classify-lithium-as-a-toxin/

([17]) https://www.ft.com/content/c918587e-b7f9-48e7-9389-b9132ec5a14f

radnika koji upotrebljavaju te sirovine i njihovu sigurnost na radu u skladu s međunarodnim standardima. EGSO poziva države članice EU-a koje to još nisu učinile da ratificiraju dvije temeljne konvencije MOR-a o zdravlju i sigurnosti na radu (br. 155 i br. 187), kojima se utvrđuje pravo na sigurno radno okruženje ([18]).

2.1.8. Niz dostupnih podataka pokazuje da su uništavanje okoliša, oduzimanje zemljišta, novačenje brutalnih paravojnih postrojbi (koje su u nekim zemljama povezane s vlašću) i veća potražnja za elementima rijetkih zemalja i zelenom energijom u brojnim situacijama znatno povećali broj zloupotreba na lokalnoj razini.

3. **Djelovanje EU-a i održivost lanaca vrijednosti**

3.1. Europska komisija osnovala je 2020. **europski savez za sirovine** (ERMA) radi prilagodbe zakonodavstva i izgradnje otpornijih industrijskih ekosustava EU-a.

3.2. EU je 1. veljače 2023. pokrenuo **industrijski plan u okviru zelenog plana** i njegova dva instrumenta – Akt o industriji s nultom neto stopom emisija i Akt o kritičnim sirovinama.

3.3. U europskoj strategiji ([19]) utvrđuju se dugoročni ciljevi za veću europsku autonomiju na globalnoj razini, ali bi njezin cilj trebao biti i promicanje nove strategije prema trećim zemljama dobavljačima, čime bi se gospodarski i trgovinski interesi EU-a usko povezali s ispunjavanjem obveza u području socijalnih i radničkih prava u skladu s pravom Unije, međunarodnim i nacionalnim pravom, kolektivnim ugovorima i međunarodnim pravom u području okoliša. Provedena je ciljana studija o metodologiji procjene socijalnih učinaka tijekom životnog ciklusa kao instrumentu za odgovornu nabavu sirovina u Europi ([20]).

3.4. Istraživanje novinske agencije Associated Press (AP) pokazuje da elementi rijetkih zemalja nisu uključeni u Uredbu EU-a ([21]) o mineralima koji se vade u zonama sukoba. Cilj je Uredbe spriječiti ili smanjiti opskrbu mineralima iz regija u kojima se profitom financiraju oružani sukobi, ali se ona odnosi samo na ograničen broj minerala: kositar, tantal, volfram i zlato (3TG) podrijetlom iz DR Konga, susjednih zemalja ili drugih visokorizičnih područja. U izjavi Europske komisije istaknuti su nedostaci u nadzoru lanca opskrbe koji se proteže do Europe i navodi se da „još nije jasno kako" će funkcionirati kineska inicijativa za regulaciju elemenata rijetkih zemalja ([22]).

3.5. Cilj je Partnerstva za sigurnost opskrbe mineralima (engl. *Mineral Security Partnership*) iz 2019., koji su prvotno sklopile Sjedinjene Američke Države, Kanada i Australija, a pridružile su im se Finska, Francuska, Njemačka, Japan, Koreja, Švedska, Ujedinjena Kraljevina i Europska komisija, promicanje odgovorne proizvodnje i sigurne opskrbe mineralima koji su ključni za globalno gospodarstvo i nacionalnu sigurnost. Strategija je to kojom se odgovara na sve veću zabrinutost zbog ovisnosti o uvozu kritičnih minerala koji su neophodni za proizvodnju visokotehnoloških proizvoda ([23]).

([18]) *Occupational Safety and Health Convention* (Konvencija o sigurnosti i zdravlju na radu), 1981., br. 155, *Promotional Framework for Occupational Safety and Health Convention* (Konvencija o okviru za promicanje sigurnosti i zdravlja na radu), 2006., br. 187.

([19]) Prijedlog Uredbe Europskog parlamenta i Vijeća o uspostavi okvira za sigurnu i održivu opskrbu kritičnim sirovinama i o izmjeni uredbi (EU) br. 168/2013, (EU) 2018/858, (EU) 2018/1724 i (EU) 2019/1020 (COM/2023/160 final). U Uredbi se utvrđuju jasna referentna mjerila za domaće kapacitete u cijelom strateškom lancu opskrbe sirovinama i za diversifikaciju opskrbe u EU-u do 2030.: najmanje 10 % godišnje potrošnje EU-a u fazi vađenja, najmanje 40 % godišnje potrošnje EU-a u fazi prerade, najmanje 15 % godišnje potrošnje EU-a u fazi recikliranja, a ni iz jedne treće zemlje ne smije dolaziti više od 65 % godišnje potrošnje bilo koje strateške sirovine u Uniji u bilo kojoj relevantnoj fazi prerade.

([20]) https://doi.org/10.1007/s11367-019-01678-8

([21]) Uredba (EU) 2017/821 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. svibnja 2017. o utvrđivanju obveza dužne pažnje u lancu opskrbe za uvoznike Unije koji uvoze kositar, tantal i volfram, njihove rude i zlato podrijetlom iz sukobima pogođenih i visokorizičnih područja (SL L 130, 19.5.2017., str. 1.)..

([22]) https://apnews.com/article/technology-forests-myanmar-75df22e8d7431a6757ea4a426fbde94c

([23]) https://www.state.gov/minerals-security-partnership/, 14. lipnja 2022.

3.6. EGSO podržava ciljeve **europskog saveza za sirovine, koji je EU osnovao 2020.**, i ističe da je već **u svojem mišljenju o održivim lancima opskrbe i dostojanstvenom radu u međunarodnoj trgovini** ([24]) naveo mjere potrebne kako bi se osiguralo da ciljevi poštovanja ljudskih prava i otvaranja dostojanstvenih radnih mjesta ne ostanu sporedni u trgovinskim politikama i korporativnom upravljanju, počevši s dužnom pažnjom (postoji prijedlog direktive EU-a), koju treba ojačati u cijelom lancu vrijednosti, kako je djelomično predviđeno francuskim i njemačkim zakonodavstvom ([25]).

3.7. Donošenje politika i programa za kružno gospodarstvo uz sudjelovanje socijalnih partnera i civilnog društva već u fazi osmišljavanja moglo bi uspješno zatvoriti krug te stvoriti nova tržišta za recikliranje rijetkih sirovina i golem potencijal za otvaranje radnih mjesta povezanih s kružnim gospodarstvom za sekundarne sirovine i recikliranje. Neke studije upućuju na potencijal od 700 000 novih radnih mjesta do 2030. godine ([26]). Međutim, da bi se to ostvarilo, potrebno je više poticaja i veći angažman na europskoj i nacionalnoj razini ([27]).

3.8. Nadalje, EGSO poziva na to da se prati da se Direktiva o nefinancijskom izvješćivanju doista provodi i da se radi na tome da se instrumenti za zaštitu ljudskih i radničkih prava više ne primjenjuju samo na dobrovoljnoj osnovi, u „sinergiji s programom međunarodne trgovine i ulaganja” ([28]).

3.9. EGSO napominje da su, unatoč velikoj predanosti Europske komisije, europske zemlje u velikom zaostatku i podijeljene kad je riječ o donošenju zajedničke strategije za rješavanje problema u opskrbi sirovinama čije su vađenje i rafiniranje dosad ugovoreni sa zemljama koje su društveno i ekološki vrlo neodgovorne.

3.10. Studija EP-a ([29]) o lancima vrijednosti i sinergijama s trgovinskim politikama osnova je za nedavno donesenu Rezoluciju ([30]), koja ide u pravom smjeru i potiče europske zemlje da razviju novu industrijsku politiku kako bi se strukturno i dosljedno pristupilo rješavanju pitanja strateške autonomije EU-a u ključnim sektorima, a da se pritom ne uspori postizanje ciljeva ekološke tranzicije iz zelenog plana i da se zajamče socijalni i radni standardi u cijelom proizvodnom lancu.

3.11. Od iznimne će važnosti biti **izgradnja saveza s vladama sličnih stavova**, snažna sinergija s demokratskim vladama i donošenje sinergijskih mjera između poštovanja temeljnih radnih prava i zaštite okoliša. Mnoge su vlade dosad izdvojile znatna financijska sredstva kako bi se suočile s tim problemima, kao npr. SAD sa svojim **Zakonom o smanjenju inflacije**, Indija s nizom poticaja u sektoru baterija i fotonaponskih rješenja te Japan s planom ulaganja u vrijednosti od oko 140 milijardi EUR. Jedan od ciljeva sporazuma o kritičnim sirovinama između EU-a i SAD-a jest da se elementi rijetkih zemalja koji se vade ili prerađuju u EU-u smatraju proizvedenima u SAD-u, kao što je slučaj sa sporazumom između SAD-a i Japana ([31]).

([24]) Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o temi „Održivi lanci opskrbe i dostojanstven rad u međunarodnoj trgovini” (razmatračko mišljenje) (SL C 429, 11.12.2020., str. 197.).

([25]) Važno je uputiti na francusko zakonodavstvo o dužnoj pažnji iz 2017. i njemačko zakonodavstvo iz veljače 2023.

([26]) Europska platforma dionika kružnog gospodarstva, *Impacts of circular economy policies on the labour market* (Učinci politika kružnog gospodarstva na tržište rada), 2018.

([27]) *Securing sustainable raw materials supply in Europe. IndustriAll Europe's recommendations for ‚Critical Raw Materials Resilience* (Osiguravanje održive opskrbe sirovinama u Europi. Preporuke organizacije IndustriAll Europe za otpornost opskrbe kritičnim sirovinama), Bruxelles, 10. lipnja 2021. | IndustriAll 129/2021.

([28]) Mišljenje Europskog gospodarskog i socijalnog odbora o temi „Održivi lanci opskrbe i dostojanstven rad u međunarodnoj trgovini” (razmatračko mišljenje) (SL C 429, 11.12.2020., str. 197.).

([29]) *Global Value Chains: potential synergies between external trade policy and internal economic initiatives to address the strategic dependencies of the EU*, PE 702.583, ožujak 2023.

([30]) Rezolucija Europskog parlamenta od 16. veljače 2023. o strategiji EU-a za poticanje industrijske konkurentnosti, trgovine i kvalitetnih radnih mjesta (2023/2513(RSP)) (SL C 283, 11.8.2023., str. 18.).

([31]) *Will the scramble for rare earths produce a transatlantic trade accord?* (Hoće li zbog potrage za elementima rijetkih zemalja doći do transatlantskog trgovinskog sporazuma?), Cecilia Malmström (PIIE), 6. travnja 2023.

3.12. EGSO smatra da bi ti bilateralni sporazumi trebali biti prihvaćeni u okviru skupine G7 u svrhu izrade zajedničke strategije za trgovinu elementima rijetkih zemalja, pri čemu bi se velika gospodarstva obvezala i na zaštitu socijalnih i ekoloških standarda u zemljama u kojima se obavljaju djelatnosti vađenja i rafiniranja.

Bruxelles, 20. rujna 2023.

Predsjednik
Europskog gospodarskog i socijalnog odbora
Oliver RÖPKE